

τά αντικείμενα τής σύνθεσης καταξιώνονται χάρη στη συνεχή ανανέωση τής χρωματικής κλίμακας, τήν παρουσία τολημῶν συνδυασμῶν καί τόν δυνατό καί ἐκφραστικό χειρισμό τῶν χρωμάτων. Μέ μεγάλες κάθεται καί ὀριζόντιες γραμμές καί πληθωρικούς ὄγκους δουλεύει τό καθαρό χρώμα κατά ἐπίπεδα δημιουργώντας ἔτσι τήν ἐνότητα τής φόρμας. Κάθε πίνακας χωριστά σκιαγραφεῖ τήν εἰκαστική ἰδιοσυγκρασία τοῦ καλλιτέχνη καί ὁδηγεῖ τήν τέχνη του σέ καταγραφὴ προσωπικῶν βιωμάτων.

Σάνια Παπαδοπούλου

μουσική

Νίκος Μαμαγκάκης,
«*Μαγωδία*» – καί *δύο λόγια*
γιά τή μουσική

Πρὶν τρία χρόνια, εἶχε πάει ὁ μουσικολόγος Παπαϊωάννου στὸν Καναδά κι ἔκανε διαλέξεις σέ κάτι Πανεπιστήμια. Ἄξαφνα ἀνακαλύπτει δίσκους μέ ἔργα δικά μου, γυρισμένα ἀπὸ Καναδούς, χωρὶς νά ξέρω τίποτα ἐγώ. Κάτι καταπληκτικές ἐκτελέσεις. Μοῦ στέλνει λοιπὸν γράμμα καί μοῦ λέει «σέ ψάχνουνε ἀπὸ

τό Πανεπιστήμιο τοῦ Τορόντο» — σπουδαῖοι μουσικοί, ὅπως φάνηκε ἀπὸ τίς ἐκτελέσεις. Κεῖνοι οἱ δίσκοι, ἦταν κάτι πάρα πολὺ σκληρά ἔργα, τὰ ἔχανε παίξει δύο τρεῖς φορές στήν Εὐρώπη, δέν εἶχανε ξαναπαιχτεῖ-δύσκολα ἔργα. Ἔτσι, μοῦ στέλνουν γράμμα καί μοῦ παραγγέλνουν ἓνα ἔργο. Μοῦ λένε «κάνε ὅ,τι θές, ἐμεῖς ὅ,τι καί νά μᾶς φέρεις θά τό παίξουμε», στέλνουν καί μιὰ προκαταβολή κι ἀρχίζω κι ἐγώ νά γράφω. Τέτιου εἶδους Μούλιτι Μέντια εἶχα ἀρχίσει νά κάνω ἀπὸ πολὺ παλιά, ἀπὸ τήν ἐποχὴ τῶν χάπενινγκς. Ἄρχισα λοιπὸν νά γράφω ἓνα καινούριο ἔργο. Ὁ τίτλος εἶναι *Μαγωδία* κι ἔχει σχέση μέ τήν παράδοση τήν ἀρχαία Ἑλληνική, καί σκέφτηκα νά τό γράψω στά μέτρα τοῦ Σπύρου τοῦ Σακά, πού εἶναι ἓνα μουσικό φαινόμενο, καί νά συνδυάσω τίς δυνατότητές του μέ τή δική μου θεώρηση αὐτοῦ τοῦ εἶδους τοῦ μουσικοῦ θεάτρου. Αὐτό τό ὀπτικό γεγονός, πού ἔχει μιὰ ὑποτυπώδη θεατρικότητα, τό παίρνω καί τό ἐκμεταλλεύομαι μέχρι τήν ὑπερβολή! Βέβαια, ἐδῶ δέν πῆγα νά

ΠΟΡΕΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ-ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

Σόλωνος 77, Τηλ. 3631622

Νίκου Μπούτβα

Κάπροι

Ἱστορήματα ἀπ' τόν Ἐμφύλιο

Κυκλοφορεῖ

κάτω ένα σόου: πήγα όλα τα στοιχεία που άπαρτιζούν αυτό το θεατρικό πράμα, να τα οργανώσω δίκαια, έτσι που τίποτα να μην αποβγαίνει σέ βάρος του άλλου, και να δημιουργήσω ένα έργο που θα έχαν αύστηρα οργανωμένα στην μουσική του παρτιτούρα, λόγο, ήχο, φως, κίνηση. Κι έτσι κατέληξα να κάμω τή *Μαγωδία*. 'Η λέξη προέρχεται από τήν «ώδή τής μάγας», που ήταν ένα αρχαίο έλληνικό όργανο σάν τήν άρπα. Τή λέξη τή συναντούμε στόν 'Αθηναίο, που λέει ότι ή «Μαγωδία, έργον του Μίμου, έργον χυδαίου και σκωπτικόν». Παιζότανε φαίνεται στα 'Ανθεστήρια και πάνω άπ' όλα ήτανε βακχικού χαρακτήρα.

Στό έργο αυτό είναι παντρεμένα πολλά στοιχεία: υπάρχουν κουστούμια (του Μιγάδη) μάσκες κι ένα σενάριο. 'Υπάρχουν και τά κείμενα που έγραψαν ο Νάσος Θεοφίλου κι ο Γιάννης Παπαϊωάννου. 'Υπάρχουν τέσσερα κείμενα: ένα για τή μελλοντολογία, ένα για τίς ανθρώπινες σχέσεις, ένα για τήν πολιτική κι ένα για τήν τέχνη. 'Υπάρχουν και τέσσερα μικρά λογιδρια, σταχυολογήματα από Πατέρες τής 'Εκκλησίας, εκκλησιαστικά σλόγκαν, λογιδρια πολιτικών, στρατιωτική παραφιολογία κι ένα ύβρεολόγιο παραιναιτικό προς τό κοινό.

Αυτό που προσπάθησα να καταγράψω, είναι μιά άμπιστρέ ιστορία τής ανθρώπινης ύπαρξης. Είναι βέβαια πολύ φιλόδοξο έργο, τό 'γραφα πέρσει για να παιχτεί πέρσι, αλλά άρρώστησε ο σολίστ κι άναβλήθηκε ή παράσταση για φέτο, και φέτο που τό ξανάδα, τά 'σκισα όλα, και τό ξανάγραφα άπ' τήν αρχή. Συνειδητοποίησα δηλαδή άξαφνα αυτό που είχα πάθει, κι ήταν ένα τραγικό πράμα. Βρισκόμουνα σέ μιά στιγμή κρίσης, είχα πεί πολλά πράγματα και μου δόθηκε αυτή ή ευκαιρία μέ τούς Καναδούς, τό πήρα άψηφιστα, κι άναμασοδσα τά ίδια και τά ίδια — ήτανε μιά κακή στιγμή, πές μιά στιγμή άδυναμίας, βιασύνης, τεμπελιάς... Και τά 'χα στείλει όλα αυτά στόν Καναδά, όποτε άξαφνα καταλαβαίνω, και τούς παίρνω τηλεφωνο και τούς λέω: αυτά που σάς έστειλα πιά δέν υπάρχουν. Και σκίτικαν όλα.

Μιλάω γι' αυτήν τήν κρίση, γιατί μέσα από τήν κρίση μπορεί να εξηγηθεί και τό εξής: ότι είναι σκληρό πράγμα στη ρωμοσύνη να κάθεται να δουλεύεις με τέτιο τρόπο σύγχρονη μουσική. Γιατί γίνονται καμιά φορά οι δουλειές αυτές; Γιατί υπάρχει αυτή ή άμφιβολία, κι αυτός ό φόβος: κι όλ' αυτά, δέν είναι αυτή ή πολυτελής άμφιβολία του καλλιτέχνη κι άλλα τέτια ρομαντικά. Τά πράγματα είναι χειροπιαστά. Είναι που στόν τόπο μας δέν μπορείς να περάσεις τά πράγματα αυτά εύκολα. 'Επειδή κυριαρχεί τό άμεσο προκατα-

σκευασμένο χυδαίο έμπόρευμα — από τήν παραγωγή στην κατανάλωση. Σήμερα οι συνθέτες δέ γράφουνε για τό θεό τους, οι περισσότεροι, γράφουνε άμεσα για τό χρήμα και για τόν εταιριάρχη. Γράφοντας, έχουνε μπροστά τους, στ' άφτιά τους, τόν εταιριάρχη: τίς αντιδράσεις του, και πόσο θα πιάσει ό δίσκος, πόσο θα πουλήσει. 'Εμείς δουλέψαμε στή ζωή μας χωρίς να πιστεύουμε σέ πωλήσεις και σέ λεφτά, κι αυτό τό πράμα έμένα μέ πονάει πολύ, κι αυτό του είδους ή μουσική δέν εύείται έδώ, καθόλου. Και δέν είναι που τό κοινό δέν καταλαβαίνει. Γιατί για μένα τό κοινό είναι σάν τά παιδιά, έχει μιά άγνόητα, ξεγελιέται εύκολα: τό κοινό είναι άνθρωποι πρακτικοποιημένοι, που τραβάνε τό δρόμο τους, που έχουνε μέσα σ' ένα όριο ζωής άς πουμε 70 χρόνια, ούτε 150 μέρες — άν τίς συμπεκνώσεις — για τήν ψυχαγωγία τους. Αυτές τίς ώρες δέν έχουν και μεγάλη εύχέρεια έπιλογής. 'Αν βρεθεί κάποιος που στην κατάλληλη ώρα και στίς κατάλληλες συνθήκες του δείξει κάτι σωστό, τό κοινό άκούει, και αντίδρα σωστά. Τό καλό έργο επενεργεί είτε άμεσα είτε έμμεσα. Και δέ συμφωνώ που λένε πώς ή σύγχρονη μουσική είναι δύσκολη. Δέν είναι δύσκολη μουσική. Τά πράγματα που βγαίνουν από ανθρώπους, πάνε πάλι σέ ανθρώπους. Βέβαια συμβαίνει τό εξής: αυτή ή μουσική τής καθημερινότητας — τά τραγούδια — άπευθύνεται στό σωμα. Συμπαράσφρσαι μέ τό ρυθμό της και σ' άρέσει. 'Η άλλη μουσική άπευθύνεται στό πνεύμα: και τό πνεύμα μετράει, αυτό πρέπει να προσέξουμε. 'Εκεί χρειάζεται ή δύναμη κι ή ύπομονή να άπευθυνθείς. Πρίν από λίγο, έγραφα τή μουσική για μιά κινηματογραφική ταινία, και πήρα πάρα πολλά λεφτά. Πόσο δουλέψα; 'Οχι πάνω από πενήντα ώρες συνολικά. Τή «Μαγωδία» τή δουλέψα τρία χρόνια, μέ βασανίζει μέρα νύχτα τρία χρόνια, και δέν πήρα ούτε τό ένα πέμπτο των χρημάτων τής ταινίας. Μ' αυτό θέλω να πω, πώς για μένα αυτή ή μουσική είναι μιά ανάγκη. Και βάζω τό κεφάλι μου στόν τουρβά, κι έχω μεγάλη άγωνία ποιά θα είναι ή άπήχηση του έργου αυτού. Και πάω να τό παίξω εκεί που λέω πώς ακόμα γίνεται κάτι σήμερα. Γιατί μονάχα στόν Καναδά δίνουν άκόμα δέκα δραχμές για τό πνεύμα, πουθενά άλλου. Τά 'χουνε κόψει οι άλλοι. Στην Εύρώπη είναι πάρα πολύ δύσκολο πιά, στην 'Αμερική πιά καθόλου. Βέβαια τήν εξέλιξη δέν μπορεί να τήν κόψει κανείς, αλλά εν πάσει περιπτώσει μπορεί να τήν έμποδίζει, μπορεί να δυσκολεύει τή ζωή των δημιουργών που έχουν άπομείνει. Κι αυτά δέν είναι ύπερβολές ούτε σχήματα είναι ή πραγματικότητα που έγω τή βλέπω έτσι. Δέ μιλάω μέ ύστεροβουλία. Και θέλω να πω τό εξής πράμα: ή μουσική αυτή τής κα-

θημερινότητας απευθύνεται όπως είπα στο σώμα, και είναι ευπρόσδεκτη γιατί είναι έτοιμη, μασημένη. Καμιά φορά μέσα σ' αυτή, βρίσκεις και μερικά πολύ ωραία πράγματα, αν και φοβόμαι όχι πιά, όσο πάει και λιγότερα, γιατί δεν είναι πιά στο χέρι τών δημιουργών τι θα εκλέξουν, τι θ' αποφασίσουν για να τό παγώσουνε, αλλά στο χέρι τών εταιριαρχών. Ένω τή μουσική πού απευθύνεται στο πνεύμα, αυτή, πρέπει να σκεφτείς για να τήν απολαύσεις. Μέ τή μουσική αυτή μπορείς να λυτρωθείς. Ή άλλη μουσική δέν φέρνει λύτρωση, είναι ένα είδος «αίσθησιακής ψυχαγωγίας». Καί τή λύτρωση τήν έννοω 'Αριστοτικά. Μέσω της να γίνεσαι καλύτερος, ν' αναμοχλεύονται τά πάθη σου, και να συντελείται μέσα σου κάθαρση. Λένε πως είναι ξεπερασμένο αυτό, αλλά για μένα, αφού δέν αλλοιώνονται τά ένστιχτα του ανθρώπου, δέν αλλοιώνονται και οί τρόποι κάθαρσης. Ή μουσική αυτή έρεθίζει το πνεύμα, τό αφυπνίζει κι έπενεργεί άμεσα. Ένα έργο σύγχρονης μουσικής ή θά τ' άκους ή δέ θά τ' άκους. Δέν μπορείς να τ' άκους κάνοντας κι άλλα πράγματα. Έγώ άς πούμε, πού είμαι ένας άνθρωπος, ένας λαϊκός άνθρωπος, δέν μπορώ να κάμω πράγματα πού είναι έξω άπ' τά ανθρώπινα καλοούπια. Κάνω πράγματα πού πηγαίνουν

στους ανθρώπους πάλι. Μέ μόνη τή διαφορά, ότι ενώ θά μπορούσα να κολακέψω τους ανθρώπους, μου 'χε μπει ή λόξα να μήν τους κολακεύω μέ τή μουσική μου, αλλά να τους μιλώ μ' όλη τήν ειλικρίνεια, και να σκάβω βαθιά, για να βρω αυτό πού θά πώ. Κι όταν λέω σκάβω βαθιά, έννοώ ότι κατ' άρχήν αποποιούμαι όλες τις εύκολίες πού μου παρέχει τό ήδη ταχτοποιημένο μουσικό, ήχητικό ύλικό σ' όλες του τις μουσικές παραμέτρους. Θέτω έξ ύπαρχής όλο τό ήχητικό ύλικό και τό ανασυνθέτω μέ τις δικές μου παραμέτρους. Κι εδώ είναι ή μεγάλη δυσκολία. Ακριβώς γιατί δέ θέλω να γοητέψω — κι είναι πολύ εύκολο να γοητεύσεις μέ τή μουσική τους ανθρώπους. Μ' ένα άκόρντο στη κιθάρα άς πούμε, μπορείς να γοητεύσεις τόν κόσμο. Όμως αν άκούμασταν σ' αυτό, ή μουσική θά 'ταν άκόμα στην εποχή του Μοντεβέρντι. Άλλά ή μουσική έχει προχωρήσει. Κι αν ό Μοντεβέρντι άκουγε τή μουσική του Μπετόβεν άς πούμε, θά τρελαινόταν. Δέν θά μπορούσε ποτέ να δεχτεί τις φόρμες πού χρησιμοποιεί στην «9η» λ.χ. Κι αυτό τό τελευταίο, για τους πολέμιους τής σύγχρονης μουσικής και τής εξέλιξης.

Νίκος Μαμαγκάκης

Νίκος Μαμαγκάκης: «Μαγυδιά» (χειρόγραφο)

The image shows a handwritten musical score for the piece "Magydia" by Nikos Marmagakis. The score is written on three staves. The top staff is a single melodic line, likely for a flute or similar instrument, featuring various articulation marks such as slurs, accents, and dynamic markings like "STACCATISSIMO" and "PRESTISSIMO". The middle and bottom staves are a piano accompaniment, with the bottom staff showing a bass line. The score includes dynamic markings like "sfz" and "sfz2", and articulation marks like "sfz" and "sfz2". There are also some handwritten notes and symbols above the staves, including a large "D" and some arrows.